

Kaasava hindamise üldised indikaatorid

Eessõna

Kaasav hindamine on tavakoolisüsteemis rakendatav lähenemisviis hindamisele, mille puhul poliitika ja praktika on kavandatud edendamaks võimalikult ulatuslikult kõigi õpilaste õppimist. Kaasava hindamise üldeesmärk on toetada ja tõhustada kõigi hindamisstrateegiate ja -protseduuride abil kõigi õpilaste edukat osalemist ja kaasatust.

Järgnevalt on esitatud rida üldisi indikaatoreid ja nendega seotud eeldusi, mille osas agentuuri kolmeaastasest projektist "Hindamine kaasavas keskkonnas" (<http://www.european-agency.org/site/themes/assessment/index.shtml>) osa võtnud 25 riigi esindajad on kokku leppinud, et need on kaasava hindamise puhul esmatähtsad.

Kindlaks on tehtud üldised indikaatorid seitsmel tasandil, mis hõlmavad inimesi, struktuure ja poliitikaraamistikke. Need tasandid on õpilased, vanemad, koolid, multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad, poliitika ja õigusaktid. Iga tasandi puhul on välja pakutud üldine indikaator – ühendav väide, mis põhimõtteliselt kirjeldab võtmetähtsusega tingimust kaasava hindamise rakendamiseks.

Lisaks üldisele indikaatorile on kindlaks tehtud rida eeldusi. Need on madalama tasandi tingimused, mis peavad üldise indikaatori sisuliseks rakendamiseks olema täidetud.

Üldised indikaatorid on välja töötatud juhistena, mis tagavad, et hindamisstrateegiad, -protseduurid ja -praktika on võimalikult kaasavad. Praegusel kujul on indikaatorid mõeldud pigem eneseanalüüsi ja süsteemi ülevaatamise vahendiks kui järelevalve eesmärgil andmete kogumiseks.

Kõnealuseid indikaatoreid peetakse potentsiaalselt kasulikuks arengusuundade jälgimisel. Kõigi üldiste indikaatorite ning ka eelduste praktiliseks rakendamiseks on neid siiski vaja edasi arendada, et selgelt kindlaks määrata vajalikud tõendid edusammude kohta kaasava hindamise eesmärkide saavutamisel.

Üldine indikaator õpilaste kohta

Kõik õpilased on kaasatud ning neil on võimalik mõjutada enda hindamist ning oma õpieesmärkide seadmist, rakendamist ja nende saavutamisele hinnangu andmist.

Eeldused

- Klassitöös on kasutusel rida strateegiaid ja vahendeid õpilaste kaasamiseks eneseanalüüsi, oma eesmärkide seadmisse ning metakognitiivsete oskuste ja strateegiate kujundamisse.
- Kõik sidusrühmad lepivad kokku, et õpilase hindamise eesmärk on seada konkreetsed ja realistlikud sihid, mis viivad õppimise paranemiseni.
- Õpetajad kasutavad meetodeid, millega anda tagasisidet õppimise kohta igale õpilasele sobival ja teda motiveerival viisil.
- Toimivad struktuurid/mehhanismid, mis võimaldavad õpilastel panustada hindamise läbiviimisse ja kavandamisse klassi ja kooli tasandil ning multidistsiplinaarsete hindamismeeskondade töösse.

Üldine indikaator lapsevanemate kohta

Vanemad on kaasatud ja neil on võimalus mõjutada oma lapse suhtes rakendatavaid hindamisprotseduure.

Eeldused

- Vanematel on selged õigused taotleda oma lapse hindamist ning seejärel nõustuda või mitte nõustuda kõnealuse hindamise tulemustega.
- Vanemad osalevad oma lapse õpieesmärkide seadmisel, elluviimisel ja nende saavutamisele hinnangu andmisel.
- Toimivad struktuurid/mehhanismid, mille abil vanemad saavad anda panuse hindamise läbiviimisse ja kavandamisse klassi ja kooli tasandil ning multidistsiplinaarsete hindamismeeskondade töösse.
- Õpetaja, kool ja poliitiline tasand peaksid selgelt mõistma ja tunnustama vanemate rolli oma lapse kaasamist toetavate tegurite mõju maksimeerimisel.

Üldine indikaator õpetajate kohta

Õpetajad kasutavad hindamist vahendina õpivõimaluste parandamiseks, seades õpilase ja iseenda jaoks eesmärges/sihte (seoses iga õpilase puhul tõhusate õpistrateegiatega) ning andes tagasisidet õpilase õppimise kohta ja analüüsid enda tegevust.

Eeldused

- Kõigi õpilaste õppimise pidev hindamine on klassiõpetaja ülesanne.
- Õpetajad mõistavad, et hindamise põhieesmärk on määrata kindlaks õppe järgmised etapid ning mitte üksnes võrrelda õpilasi väljastpoolt kindlaksmääratud normide või teiste õpilastega.
- Õpetajad kasutavad mitmeid hindamisstrateegiaid, mis võimaldavad neil anda sisulist, motiveerivat ja tõhusat tagasisidet õppimise kohta õpilastele ja teistele.
- Õpetajad saavad sobivat koolitust ja tuge selliste hindamiskavade, -meetodite ja lähenemisviiside kasutamiseks, mis on seotud õpilase individuaalse õppekava, personaliseeritud kava või muu eesmärkide seadmise vahendiga.
- Õpetajate kasutuses on erinevaid hindamisvahendeid ja -meetodeid.
- Õpetajad lähenevad õpilase õppimisele terviklikult/kogu õpikeskkonda arvestades, võttes arvesse õppimise akadeemilisi, käitumisega seotud, sotsiaalseid ja emotsionaalseid aspekte. Kõnealune lähenemisviis peaks arvestama mitmete õpikontekstidega õpilase koduses ja koolikeskkonnas ning kontekstiga, milles hindamist läbi viiakse.
- Klassis viiakse hindamist läbi kollektiivselt ning hindamises osalevad õpilane ise, vanemad ja teised pereliikmed, eakaaslased, kooli teised õpetajad ja tugitöötajad ning vajaduse korral multidistsiplinaarne hindamismeeskond.

Üldine indikaator koolide kohta

Koolid rakendavad hindamiskava, milles on kirjeldatud hindamise eesmärgid ja otstarve, osaliste rollid ja vastutusala ning selgelt välja toodud, kuidas hindamist kasutatakse kõigi õpilaste mitmekesiste vajaduste toetamiseks.

Eeldused

- Koolijuhid vastutavad asjakohasele hindamisinfole toetudes kõigi õpilaste õppimise järelevalve eest.
- Koolil on õigus iseseisvalt korraldada oma tööd parimal viisil, et edendada kaasamist ja kaasavat hindamist.
- Kooli juhtkond soosib selgelt kaasavat hindamist.
- Koolijuhid toetavad tasakaalu saavutamist erineva otstarbega hindamisprotseduuride vahel: hindamine info saamiseks konkreetsete õpilaste õppimise kohta versus hindamine kooli tegevuse järelevalve ja sellele hinnangu andmise eesmärgil.
- Koolil on ühine arusaam hindamisest; seda jagavad õpilased, vanemad, õpetajad ja teised spetsialistid. See on seotud koolis rakendatava õpitulemuste fikseerimise ja järelevalve süsteemiga viisil, mis tõhustab õppe üldist kvaliteeti ja tõhusust.
- Kõigi õpilaste õpet (akadeemilist ja sotsiaalset) ja hindamist kavandatakse koolipõhiselt ning vajaduse korral kohandatakse vastavalt kõigi õpilaste individuaalsetele vajadustele.
- Kogu kooli hõlmava hindamise kavandamisega tegelevad meeskonnad, kuhu on aktiivselt kaasatud õpilased, vanemad ja teised spetsialistid.
- Koolijuhid jälgivad hindamisprotsesse, et toetada õpetajate tegevust hindamisel.
- Koolijuhid toetavad õpetajaid, annavad neile aega ja võimaldavad paindlikkust õppimise kohta infot andva hindamise läbiviimiseks ning hindamisprotsessi tulemuste ülekandmiseks oma igapäevasesse õppetegevusse.
- Koolijuhid korraldavad ja toetavad hindamisega seotud koostööd ja meeskonnatööd õpetajate vahel.

- Koolijuhid arendavad koostöosuhteid teiste koolide ja organisatsioonidega, näiteks ülikoolide ja uurimisasutustega, mis toetavad info jagamist parimate hindamistavade kohta.

Üldine indikaator multidistsiplinaarsete hindamismeeskondade kohta

Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad töötavad oma erialasest koosseisust või meeskonnaliikmete arvust sõltumata eesmärgiga toetada kõigi õpilaste kaasamist ning õpetamis- ja õppimisprotsesse.

Eeldused

- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad vastutavad klassiõpetajate toetamise eest õpetamise ja õppimise ning kaasamise edendamisel.
- Vastutus õpilaste õppimise ja haridusliku hindamise eest jääb klassiõpetajate ja koolide kanda.
- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad töötavad õppimise ja kaasamise toetamiseks kõigi õpilastega, mitte üksnes õpilastega, kellel on kindlakstehtud hariduslikud erivajadused.
- Kogu multidistsiplinaarsete hindamismeeskondade läbiviidud hindamine annab infot õpetamise ja õppimise kohta.
- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad töötavad meeskonnatöö ning õpilaste, vanemate, õpetajate ja teiste spetsialistide osalemise põhimõtetele toetudes.
- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad arvestavad igasuguse hindamise puhul õpilase kogu õpikeskkonda ning võtavad arvesse konteksti, milles hindamist läbi viiakse.
- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad tegutsevad parimate tavade levitajana, edastades näiteid uuenduslike hindamismeetodite ja -vahendite kohta jms.
- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad töötavad koolide hindamiskavade raames.
- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad viivad hindamist läbi sekkumistegevuste raames.
- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad kasutavad erinevaid lähenemisi ja tehnikaid.

- Multidistsiplinaarsed hindamismeeskonnad kasutavad hindamisvahendeid, mis toetavad eri valdkondade ekspertide interdistsiplinaarset tööd ning põhinevad ühistel arusaamadel ja koostööstrateegial.

Üldine indikaator hindamispoliitika kohta

Hindamispoliitika ja -protseduurid toetavad ja tõhustavad kõigi edasijõudmatuse ja kõrvalejäämise ohus õpilaste, sh HEV õpilaste edukat kaasamist ja osalust.

Eeldused

- Poliitika kujundajad vastutavad selliste hindamisstrateegiate väljatöötamise eest, mis maksimeerivad üksikute õpilaste ja nende vanemate kaasamist toetavate tegurite mõju õpetajate ja kooli tasandil.

- Poliitika kujundajad vastutavad paindlike rahastamisstruktuuride loomise eest, mis soodustavad kaasamist toetavate tegurite mõju maksimeeriva hindamispoliitika rakendamist.

- Kõik poliitilised avaldused, mis käsitlevad HEV õpilasi, on osa üldisest hariduspoliitikast.

- Poliitika kujundamist suunavad piirkondlikud hindamiskavad, mis on välja töötatud kõigi hindamise sidusrühmade osalusel.

- Kõigis poliitikavahendites kindlaksmääratud hindamisprotseduuride lõppeesmärk on toetada kõigi õpilaste õpetamist, õppimist ja edusamme.

- Hindamisstrateegiatega tagatakse, et hindamismeetodid on eesmärgipärased ning meetodite asjakohast kasutamist jälgitakse.

- Hindamispoliitikaga määratakse kindlaks õpetaja, kooli ja multidistsiplinaarse meeskonna vastutusala.

- Hindamispoliitikaga määratakse kindlaks tugi ja koolitus, mida pakutakse õpetaja, kooli ja multidistsiplinaarse meeskonna tasandi kohustuste täitmiseks.

- Hindamispoliitika tulemusena koolidele ja õpetajatele kättesaadav tugi ja vahendid on mitmekesised ja paindlikud.

- Haridusstandardite järelevalve toetub mitmesugustele tõenditele, mitte üksnes õpilaste hindamisel saadavale infole.
- Hindamispoliitika toetab HEV õpilaste kaasamist kõige vähem piiravas keskkonnas.
- Kõik hindamisstrateegiad edendavad terviklikku/kogu õpikeskkonda arvestavat lähenemisviisi õpilase õppimisele, võttes arvesse keskkonnategureid koolis ja perekonnas, sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi ning akadeemilisi õpieesmärke.
- Kõik hindamisprotseduurid on kättesaadavad ja rakendatavad kõigi õpilaste puhul ning on kohandatud vastavalt nende erivajadustele (nt Braille, viipekeele tõlgid jne).
- Pidev hindamine on seotud õppekavas määratletud sisu ja õpieesmärkidega.
- Hindamispoliitika järgib võimalikult suures ulatuses universaalse disaini põhimõtteid, pakkudes paindlikkust ja valikuid, mis vastavad võimalikult mitmekesistele vajadustele.
- Hindamispoliitikas tunnustatakse "alternatiivset" summatiivset hindamist ja kvalifikatsioone, mis võimaldavad HEV õpilaste juurdepääsu tööturule.
- Hindamispoliitikaga seatakse eesmärgiks hõlbustada vajalikku koostööd teenuste sektoriga (sh tervishoiu- ja sotsiaalteenused).
- Hindamispoliitika hõlbustab heade tavade levikut ning uute hindamismeetodite ja -vahendite uurimist ja väljatöötamist.
- Jälgitakse hindamispoliitika mõju kõigi õpilaste võrdsetele võimalustele.
- Hindamispoliitikat muudetakse võimalikult vähe, hinnates uute hindamisstrateegiate mõju juba kavandamisetaapis.

Üldine indikaator haridusalaste õigusaktide kohta

Hindamist käsitlevad õigusaktid edendavad alati kaasava hindamise tõhusat rakendamist.

Eeldused

- Kõik HEV õpilasi käsitlevad õigusnormid on integreeritud üldistesse haridusalastesse õigusaktidesse.
- Hindamissüsteemi selgelt väljendatud eesmärk on kõiki õpilasi hõlmav kaasav hindamine.
- Samal ajal kui õigusaktid võivad käsitleda erineva eesmärgiga hindamist – info konkreetsete õpilaste õppimise kohta ning üldine järelevalve ja hindamine – edendavad hindamist käsitlevad õigusaktid lähenemisviisi, mille kohaselt hindamine on õpetamise ja õppimise, mitte klassifitseerimise, aruandluse või ressursside eraldamise huve teeniv vahend.
- Kõigil õpilastel on õigus osaleda kõigis hindamisprotseduurides viisil, mis vastab nende individuaalsetele vajadustele.
- Õpilastel on õigus pidevale hindamisele, mis annab infot õpetamise ja õppimise kohta.
- Õigusaktides sätestatud HEV esialgse kindlakstegemise protseduurid on struktureeritud nii, et need annaksid teavet õpetamise, õppimise ja sekkumise kohta.
- Vanematel ja/või hooldajatel on õigus osaleda oma lapse hindamises.
- Õigusaktidega tagatakse, et poliitika, õpe ja tugisüsteem on järjepidevalt kohaldatavad riigi/regiooni kõigis geograafilistes piirkondades.